AHMED BİN EBÜ'L-HASAN EL-ICLÎ

Büyük hadîs âlimi ve tarihçi. İsmi Ahmed bin Abdullah bin Sâlih olup, künyesi Ebü'l-Hasen el-Iclî'dir. El-Iclî diye meşhûr olmuştur. 181 (m. 797)'de Kûfe'de doğmuş daha sonra Basra ve Bağdâd'a gitmiş ve oraya yerleşmiştir. Irak'ta Mu'tezîle fırkasının "Kur'ân-ı kerîm mahlûktur" bozuk inançlarının yayılması ve devlet adamlarının bunu desteklemesi üzerine Irak'ı terk etmiş batı Trablus'a ya'nî Trablusşam'a yerleşmiştir. Burada 261 (m. 875)'de vefât etmiştir. Ahmed bin Abdullah el-Iclî Basra, Bağdâd ve Kûfe'de ilim tahsilinde bulundu. Onun ilminin yayıldığı yer Trablusşam olmakla beraber Basra, Kûfe, Bağdâd gibi ilim merkezlerinde de meşhûrdur. Ahmed bin Abdullah el-Iclî, Sübâbe bin Sivâd, Muhammed bin Ca'fer, Hasen bin Ali el-Ca'fi, Ebû Dâvûd el-Hafrî, Ebû Âmir el-Akdi, Muhammedî, Ya'lâ İbni Ubeyd ve birçok âlimden ilim ve hadîs almıştır. Kendisinden de oğlu Ebû Müslim Sâlih ve birçok âlim rivâyette bulunmuşlardır. Sağlam bir i'tikâda sahip olan Ebü'l-Hasen el-Iclî mu'tezile fırkasındaki câhillerin bütün sıkıntılarına, İmâm-ı Ahmed bin Hanbel gibi göğüs germiştir. Hadîs ilminde imamlık derecesine ulaşmış olan el-Iclî, hafızası sağlam ve İslâmiyete uymakta Allahü teâlânın emirlerine yapışmakta pek gayretli idi. Dünyâya rağbet etmeyen, şüpheli şeylerden sakınan zühd ve vera' ehli bir zâttı.

Ziyâd bin Abdurrahmân Ebü'l-Hasen el-Lü'lûî: Magribteki ilimde üstâd olan hocalarımızdan işittim ki; "Memleketimizde, Ebü'l-Hasen, Ahmed bin Abdullah bin Sâlih el-Iclî gibi bir âlim yoktur. Hadîs ilminde onun derecesine ulaşmış bir benzeri daha görülmediği gibi, haramlardan sakınmaktaki gayreti ve zühdünde de bir benzeri görülmedi" demiştir. Muhammed bin Ahmed bin Temim dedi ki: "Magribteki hadîs âlimlerinden olan Mâlik bin Îsâ el-Kafeîye "Karşılaştığın, bildiğin âlimlerin içerisinde hadîs-i en iyi bilen kimdir?' diye sordum. Bana "Ebü'l-Hasen Ahmed bin Abdullah bin Sâlih el-Iclî'dir" cevâbını verdi." Mâlik bin Îsâ, Abbâs ed-Devrî'ye, Abdullah bin Sâlih el-Iclî'den bahsettikten sonra Abbâs'a "Onun bizim yanımızda bir oğlu var." dedi. Abbâs "Ahmed mi?" diye sordu. Mâlik bin Îsâ "Evet" dedi. Abbâs "Biz Onu Ahmed bin Hanbel (radıyallahü anh), Yahyâ bin Maîn gibi kabûl ederiz" cevâbını verdi ve bunun Ebü'l-Hasen el-Iclî olduğunu zikretti. Çünkü Ahmed bin Hanbel ve Yahyâ bin Maîn (r.aleyhima) ondan hadîs alırlardı. Yahyâ bin Maîn'e, Ebü'l-Hasen el-Iclî'nin nasıl bir kimse olduğu soruldu. Cevâbında "Sikadır (sağlam ve güvenilirdir)"

buyurdu. Ebü’l-Hasan el-Iclî’nin hafızası Ahmed bin Hanbel (radıyallahü anh) gibi sağlam ve kuvvetli idi. Fakat Ahmed bin Hanbel’den biraz daha yaşlı idi. Ebü’l-Hasen el-Iclî hadîs-i şerîf aramakta, onu öğrenmekte âlimlerin en önde gelenleri olmakla beraber, rivâyet etmiş olduğu hadîslerin senedleri en yüksek, en sağlam olanlar idi. Dünyâya düşkün olmama, haram ve şüphelilerden sakınmada Magribliler onun en yüksek derecede olduğunu beyân etmişler ve İmâm-ı Buhârî gibi kabûl etmişlerdir. O çok hadîs-i şerîf rivâyet etmiş, hadîs ilminin inceliklerine vâkıf olmuş yüksek bir âlimdi. Onun rivâyetleri Magrib’te makbûl, aradaki uzaklığa bakmaksızın, Mısır, Şam ve Irak’ta da kıymetlidir.

Ahmed bin Abdullah bin Sâlih büyük âlimlerin hayatlarını anlatan bir târih kitabı yazmış, ayrıca hadîs râvilerinden, onların cerh, ta’dil (Hadîs-i şerîf nakledenlerin güvenilirliğine dâir) ve sika olup olmamalarını beyân eden es-Sikât kitabını te’lîf etmiştir. İbni Nâsiruddîn, “el-Iclî’nin hadîs ilmindeki derecesine ve hıfzının kuvvetine, yazmış olduğu es-Sikât kitabı delîldir” buyurmuştur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târîh-i Bağdâd cild-4, sh. 214

2) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 141

3) El-A’lâm cild-1, sh. 166